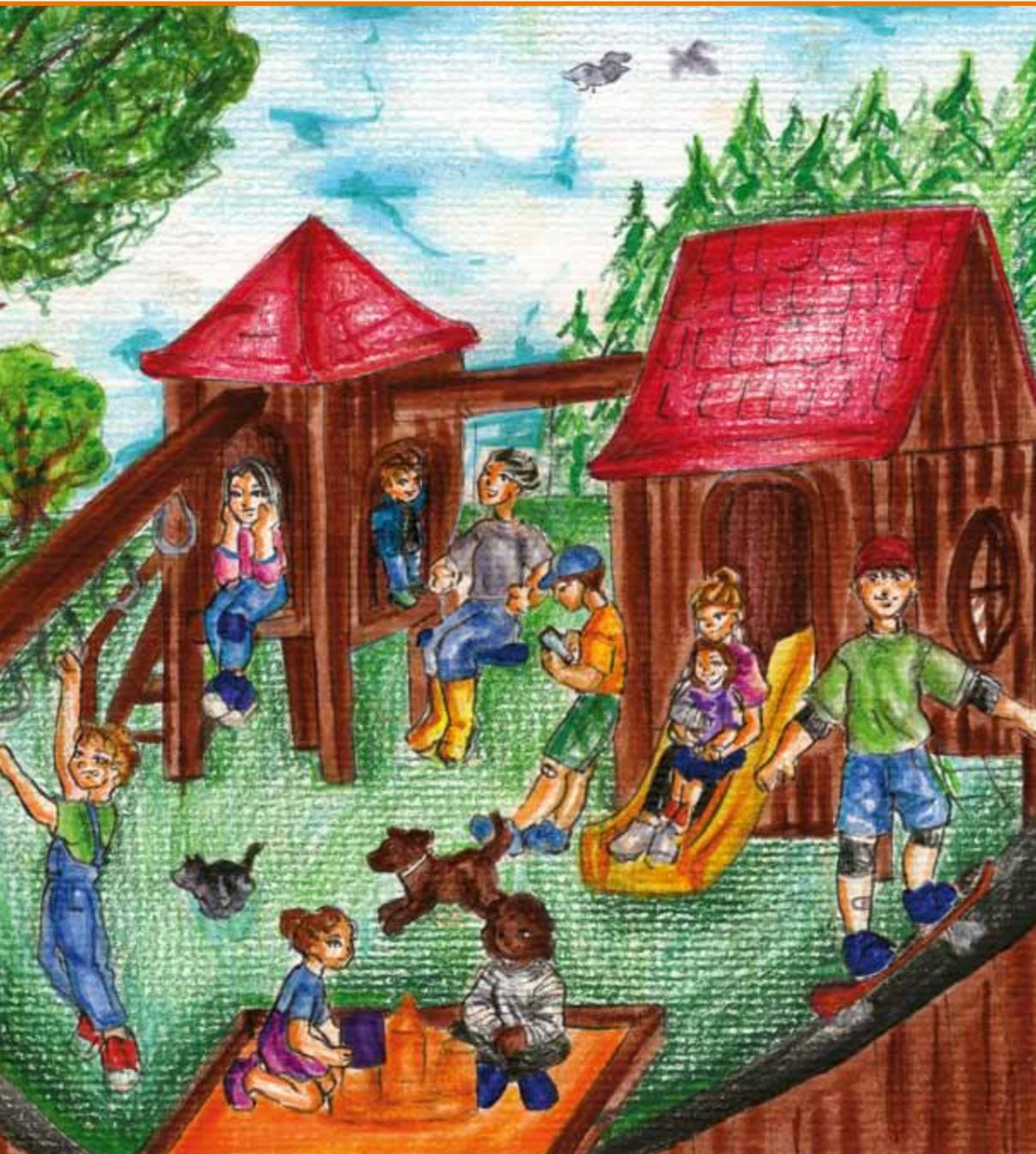

PŁOMJE

Serbski casopis za žisi

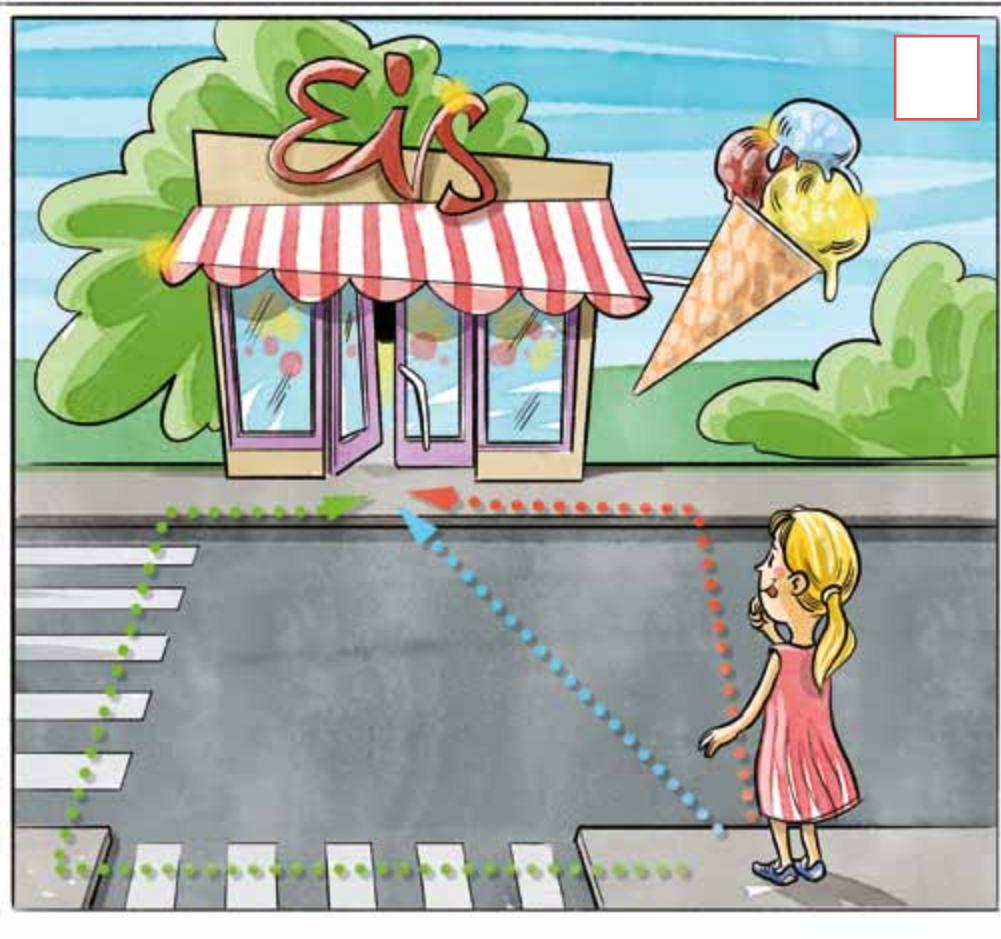
lětník
2021

5

Wěsta droga

Klara co rada jaden lod jěsc. Móžoš jej nejwěsćeju drogu psez jězdnu ceru pokazaš? Jo to 1, 2 abo 3? Zapiš pšawu licbu do kaščika! Klara möchte gern ein Eis essen. Kannst du ihr den sichersten Weg über die Fahrbahn zeigen? Ist es 1, 2 oder 3? Trag die richtige Zahl in das Kästchen ein!

1. „Nalěwo a napšawo glědaš a pótom žom jadnorje psez drogu.“
2. „Žom prěki (*quer*) psez drogu. To jo malsnjejsa droga.“
3. „Žom psez cebrasmugu. Ta droga jo nejdlejsa, ale teke nejwěsćejsa.“

Lube cytarčki a cytarje!

Jo maj, lěše njejo wěcej daloko. Dny su mlogi raz juž bejne šopłe. W maju stej dwa dlujkej kónca tyženja. Cas za wulět! Njetrjebašo pšecej z awtom jězdžiš. Teke jězd z kólasom pó wokolinje jo rědny a tyjo Wašomu strowju. Za cas pó šuli abo mjazy wulětami pórucujom toś to wudaše Płomjenja.

Na 16. a 17. boce zgónijošo, kak rědny móžo byś cas we wótlažanem górkem domcyku.

Pšinosk na bokoma 24 a 25 wzejo Was sobu do zajmnego města, abo lěpjej gronjone do dweju městowu pši belgisko-nižozemskej granicy. Gaž cošo Wašu lubu mamu ku dnju mašerjow pšechwataš z kšasneju tortu, namakajošo recept na boce 30.

Pótom dajšo se do lektury!

Až na drugi raz

Waš redaktor

Bernd Melcher

Z wopšimješa:

Za předny lětník

- 4 Witaj, předny lětník!
- 5 Wumólujomy sami

Wulicowańka, powěści, spawy, bajki, basni

- 11 Za lubu mamu
- 12 Myška a elefant
- 13 Kaki puk?
- 14 Wěrno-sćí z interneta

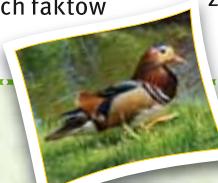

Wšake

- 2 Wěsta droga
- 6 Rěcne zwucowanja
- 8 Zwucowanje
- 9 Wokablowe kórtki
- 16 Dwa pšíjašela pširody stej dožywilej tší tyženje w samotnem górkem chromcyku
- 18 Pazoraki we Łužycy (3. žěl)
- 19 Žaseš zajmnych faktow wó kackach!

- 20 Znate „žiši“ maja
- 22 Fotowe gódańko
- 24 Baarle-Nassau a Baarle-Hertog – nejkurioznejšej měsće Europe! (1. žěl)
- 26 Pšašani k zemi
- 28 Za mudre głowki
- 30 Špagetijowa torta
- 31 Žorty
- 32 Z luštom a lubosću za to serbske

Cytaj tekst a pytaj werby!

Co **cyni** rědny maj?

Bomy a květki kwitu zasej.

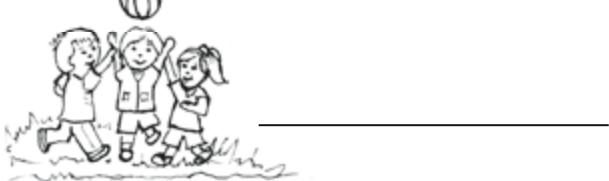
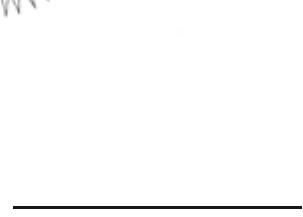
My grajomy wence.

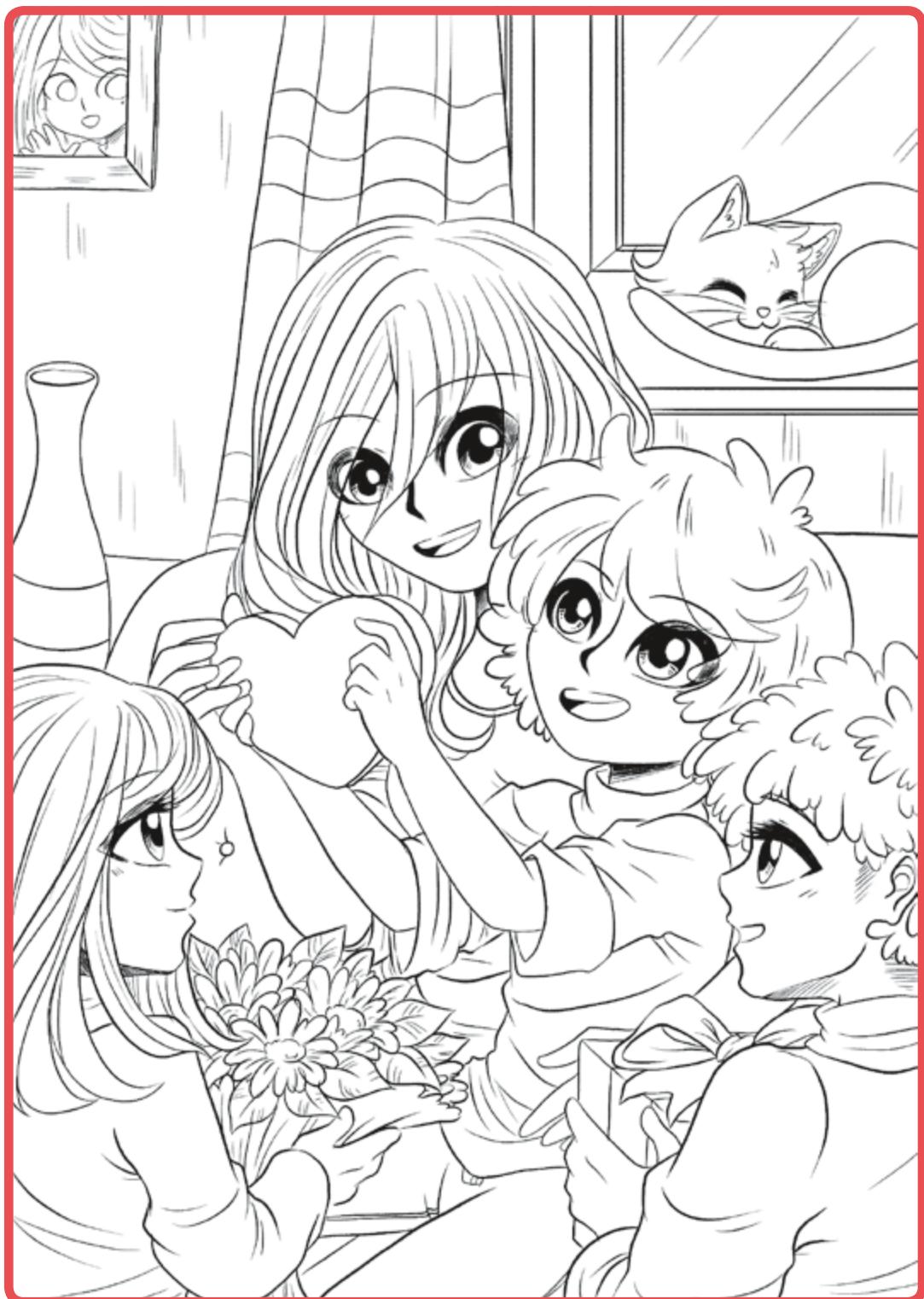
Słyńco swěši šopło.

Ptaški spiwaju spiwy.

Majski bom wižimy teke.

Napiš werby!

Žo bydle naše zwěrjeta?

Wěš ty, žo naše zwěrjeta bydle? Pširěduj kuždemu zwěrješemu pšawy „domcyk“!
Weiβt du, wo unsere Tiere wohnen? Ordne jedem Tier das richtige „Häuschen“ zu!

---

*psowa budka • kórbik • wul (Bienenstock)
kónjeńc • krowjeńc • klětka • gnězdo • bom • zemja*

Žo rostu te płody a rostliny?

Zasajž do kuždeje sady wótpowědne słowo! Setze in jeden Satz das entsprechende Wort ein!

*jabłuka • marchwje • górkı • peterzilija • cybule • kulki
griby • dubjańki • kokosowe wórjechy*

..... rostu na jabłušcynje.

..... rostu na łuce a w góli.

Duby nose .....

Na palmje rostu .....

Na póli rostu ..... a .....

..... rostu teke na póli.

..... rosćo w gumnje.

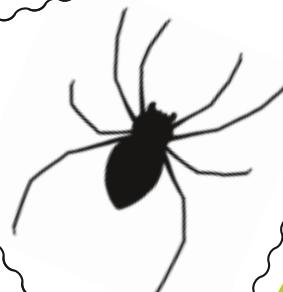
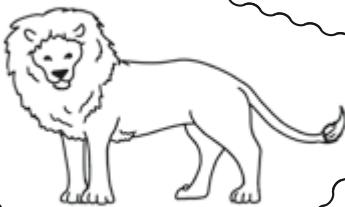
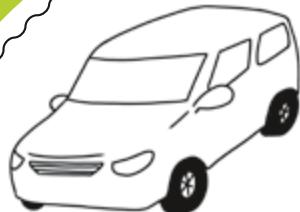
Sad abo zelenina?

Zarěduj słowa do wótpowědnego słupa w tabelce! Ordne die Wörter in die entsprechende Spalte der Tabelle ein!

*slěwka • tomata • cuchini • stýnica • porej • kšuška • rjaschen
kšěn • malina • wišnja • kulka • kat*

sad	zelenina

ZWUCZOWANIE

Zapiš w kuždem
słowie felujucy pismik!

Trage in jedem Wort den fehlenden Buchstaben ein!

a _ t o

p a _ k

z _ ó n a š k

_ o ł o j n i k

l a _

Kótare słowa hyšči znajoš, w kótarychž jo w ?

---

wólša

brjaza

jawor

buk

jaseń

wórješyna

topoł

dub

wjerba

lipa

jěrow

wěz

Za móju lubu mamu

Luba mama, ja sí chwalim!
 Ja sí rědnú kórtku baslim,
 žož ja wšykno napišom,
 za co žékowna ja som:

Twója bejna dobrota
 sega samo do njebja.
 Sy pilna, twójo staranje
 pšež žén derje wježo mě.

Dajoš super pódprę, wariš jězu lěbgodnu,
 pomagaš pši wuknjenju,
 wěš, žo wšykne wěcy su.

Ty rěšyš, pałcoš, wobmywaš ...
 Raz dejš ty teke wódychaś!
 Ja strusk sí darim, zlubujom:
 Ja pomagaš něnt cesćej com!

SŁOWNICK

dobrota – Güte, Wohlwollen; lěbgodny – köstlich; pałkaś – waschen

Myška a elefant

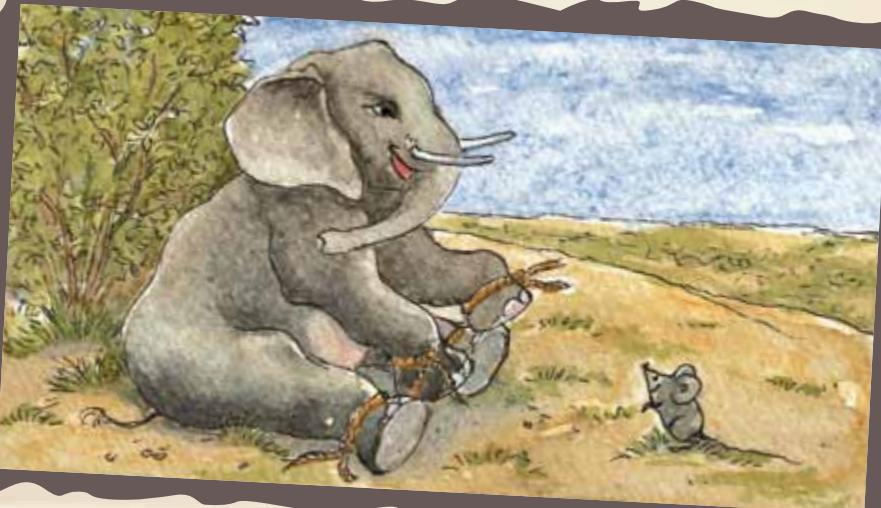
Myška jo raz padnuła do jamy a njejo mógała wěcej wen pšíš. Wóna jo *piwkała* a piwkała, ale nichten njejo ju wusłyšał. Južo jo se myslila, až dej w jamje *zaginuš*. To jo pšíšeł elefant mimo, jo tkał swój pysk do jamy a jo myšku wušegnuł.

„Ja se sí žekujom, elefant. Ty sy mě žywjenje *wumóžył*. Raz com sí za to swój žék wopokazaś“, jo myška groniła.

„Kak ga coś ty, mała myška, mě se wuzékowaś?“, jo elefant se smjał a dalej *snochtał*.

Pó wěstem casu su góntwarje elefanta łapili a joga z tłustymi štrykami *wuwězali*. Na drugi źeń su kšeli joga wót-wjasć. W nocy jo elefant tužny na zemi lažał. Teke z nejwětšym napinanim njejo mógał štryki *roztergaś*. Naraz jo pšíšla ta mała myška. Wóna jo wiżeła wuwězanego elefanta a chopila *gryzaś* a *gryzaś*, až jo naslědku štryki rozgryzała. Pjerwjej až jo źeń switał, jo elefant byl lichy.

„Wižiš, elefant“, jo myška groniła, „som żaržała swojo słowo. Teke mała myška wótergi něco zamóžo, co ty ze wšykny mi swójimi mócam i njewumějoš.“

SŁOWNICK

gryzaś – knabbern; **piwkaś** – piepsen; **roztergaś** – zerreißen;

snochtaś – stiefeln; **wumóžyś** – retten; **wuwězaś** – fesseln; **zaginuś** – umkommen

Kaki puk?

Mały pirat Pawl grajo w kuchni ze swojeju grajneju *pukawu*¹. Z tos teju grajneju pistolu móžo wón samo pšawje *pukaś*. Wjele wjasela ma pirat Pawl pši tom, łoż kapitana Rotbarta entrowaś. Toś ta łoż njejo pšawa łoż, ale wjeliki papowy karton z chózyšćowym kołom w srježi. Na tom chózyšćowem kole jo *wobetréwko* ako łożna płachta górej šégnjone. A w papowem kartonje sejži nan – ten ma cerwjenu brodu, to godla jo wón kapitan Rotbart.

„Peng, peng, peng!“ Toś to głosne praskanie w kuchni se mamje njespódoba. Togodla wóna mócnje šćoka małemu Pawloju a przedewšym jogo nanoju: „Muſtej rowno w kuchni take źiwe a głosne piratowe graše graś? Wobréd w spižce šćerkoco tak mócnje, až by mógał se *puknuś*. To dosega něnto!“

Momenšik pózdzej groni w kuchninej spižce mała taska k łożycy: „Ochajko, něnto mam *puk*!“ Łzyca groni: „Maś *puk*? Njejo ga lodowy hokej *pšetšachotny* za někogo, kenž wobstoj z porclina?“ Taska jo *zmólona* a se pšaša: „Hä? Cogodla powědaś wó lodowem hokeju? Ja som na kšomje se puknuła, ako som na wjeliku kanu starcyła. A to jano, dokulaž

mały Pawl jo musał w kuchni ze swojeju *pukawu* wokoło pukaś!“ Łzyca se pšaša hyšći raz: „Ty wopšawdu njegrajoš lodowy hokej?“ Taska njerozmějo, cogodla łożycy pšecej na taku źiwnu temu pšizo. Wóna by sebje na coło placnuła. Ale wóna se dopomnjejo, až njama ruce. A mimo togo to by pšetšachotne było, na taku wašnju snaž hyšći drugi puk dostaś a pón snaž cele se rozłamaś.

„Ty njededała wěcej lodowy hokej gras“, co łożycy tu tasku hyšći raz pówucyś.

„Sy ty zwita? Ja njejsom nigdy lodowy hokej grała, ja ga njejsom žedna *pukawa*²!“, groni taska. A pón se tak mócnje smjejo, až łożycy se bój, až taska by mógała se *rozpuknus*.

Rowno w tom momenše padnjo mały Pawl z póstole. Wón zwěscijo, až wšykonno jo jano cowanje było. „Jo ... Až z *pukawu* w kuchni wokoło pukam, to njeby mama mě dowóliła“, wón sebje groni.

„A puk na tasce ga njejo samski puk ako ten w hokejowem grašu! Kake wjelgin źiwne cowanje!“ Wón se zasmjejo a njamózo se dosmjaś.

SŁOWNICK

chózyšćowy koł – Besenstiel; **pšetšachotny** – zu gefährlich; **puk** – Schlag, Sprung (Porzellan) oder Puck (beim Eishockey); **pukaś** – knallen; **pukawa** – ¹Knallbüchse, ²Knallkopf; **puknuś se** – einen Riss bekommen; **rozpuknus se** – platzen; **šćerkotaś** – klirren; **wobetréwko** – Geschirrtuch; **zmólony** – verwirrt; **zwity** – verrückt

FELIKS a FLORIAN

Wěrnosti z interneta

Na dešćovatej nježeli pla Feliksa doma ...

W Pódpodnjojowej Americe su w źiwej góli UFO namakali, kótaryž tam zazdašim juž někotare tysac lět lažy.

Ale stoj tola w seši – to ga musy wěrno byš. Awtoroju teksta gronje „ufo-ja-gař 0815“ a jomu 5 000 luži slědujo.

Jogo post ma skóra 10 000 likow.

Za mnjo to wóznamjenijo jano,
až dajo nanejmjenej 10 000 luži,
ak słušaju do šule a nic pśed licak.

Dwě minuše pózdzej ...

... něnt
hyšći wótpoślaś –
gótoće.

Dwě dalšej minuše pózdzej ...

Nanu, chto ga mě pišo?

He? Hilžy a hyšći styrnasćo
..., ně, pěšnasćo drugim to
se spódoba, až ...

... až som se głowu wo-
goliś dał a něnt pléch
mam? Chto ga taku
bžinu do swěta tšubi???

„Superkjarl-Florimuž“?!!! –
TO GA SY TY, FLORI!!!

Cogodla sy take głuposći do seší
stají? Tebje drje se cowa?

Ně – to ga w interneše
stoj, až se to juž styriadwa-
žasća lužam spódoba. To groni,
až musy to wěrno byś.
Sy sam groniť.

kónic

Dwa pśijaśela pśirody stej dożywiłej
tſi tyżenje w samotnem górkem chromcyku
Zwei Naturfreunde erlebten drei Wochen
in einer einsamen Almhütte

Wóna se póstaja
k słyńcoju: naša
„pśijaśelka“ –
arnika.

Als wir in unserer Tageszeitung eine kleine Anzeige „Almhütte zu vermieten“ lasen, stand für uns fest: Das wollen wir ausprobieren.

Schon die Auffahrt zur Hütte im Oberallgäu war atemberaubend: 23 % Steigung!

Pótom smej musałej hyšći dwa kilometra pěšy hyś pšež łuki, gólu a górsku rěčku Tobel, nježli až smej stojalej skóinje pšed toš tym domcykom!

Nejblišy sused jo bydlił dwa kilometra dalej. Pšež tſi tyżenje smej dożywiajeli cystu pśirodu. W tom casu smej wuknułej hy-nac wižeš a słyšaś. Smej ku sebje zasej wěcej cuśniwej (*empfindlich*) a wěcej zajmowanej (*aufmerksamer*) wordowałej.

2

1 Rědnučki pši wótklonje lažy naš domcyk.

2 Ta sykora ma swojo gnězdo (glej šypa) w drjewjanej scěnje. Rowno wulētuju po futer.

3 „Žycym sebje, až by mógała cas zastajiš.“ – połny mjasec nad naju domcykom

4 Škrjokowe šyški cerwjenučke w pjacu. Taki wobraz wóstanjo w spomnješu.

5 Cas dowola se kónicy. Kóze pšewóžuju naju k awtoju.

6 Jadno z nejrědnjejšich dožywjenjow: Smej bylēj wósrzejž kózyneje rědownje (wěcej ako 40 zwěrjetow) a Heiner jo kšěl ju wótmólowaš. Ako jo se do kokaca sednuł, jo jomu jadna kóza na kšebjat lězla.

3

4

5

6

3. žěl

Pazoraki we ŁužyCy

Carny milan

Ten ptašk jo nejwěcej rozšyrjony pazorak na swě-
še. Wón jo žwy w Europje, Africe, Aziji a samo w Awstraliji. Carny milan se
žwi wětšy žel wót sčerba (*Aas*). Pši tom pyta teke pši wódach (*Gewässer*)
za njabogimi rybami. Wu nas we Łužycy mózoš jogo nejlépej pši pólnych
žélach a secenu lükow (*Wiesenmahd*) wobglédowaś.
Sein Nest baut er hoch oben in Bäumen am Waldrand und in Feldgehölzen.
Er brütet zwei bis drei Eier aus. Zum Überwintern zieht er im
Herbst über Spanien nach Afrika bis südlich der Sahara.

Kanja

Kanja (*Rohrweihe*) jo rědko wižeš.
Mózoš ju wobglédowaś, gaž nisko
nad pólami lěta. Wóna rozmjej pyta
za myšami, małymi ptaškami a jich
jajami a młožetami (*Jungvogel*).

Das Nest baut sie gern vor Feinden geschützt im
Schilf an Teichen. Dieser Vogel legt vier bis fünf Eier.
Die Rohrweihe überwintert in Südalien, Tunesien und der Türkei.

Tormowy Sokoł

Ten pazorak jo mały. Wón jo cesto wižeš, dokulaž
ma swójo gnězdo w cerkwincach tormach a drugich
wusokich twarjenjach. Ale mlogi raz seda
(brüten) teke w gnězdach karwony abo sroki.

Beobachten kann man ihn, wenn er über den Feldern
auf einer Stelle in der Luft rüttelt (siehe Foto links) und nach
Beute späht. Der Rüttelflug ist eine besondere Flugtechnik
(schneller Flügelschlag, breitgefächterter Schwanz).

Žaseś zajmnych faktow wó kackach!

- 1** Nejslawnjejšej kacora na swěše stej, se wě, Donald Duck a Daffy Duck.
- 2** Kašeta (*Entenküken*) wuknu chójžiš južo pór gózinow pó wukluwanju (*Schlüpfen*).
- 3** Dla plěwańskeje kóže (*Schwimmhaut*) na nogoma mógu wuběrnje plěwaš.
- 4** Kaccyne pjerje njepsepúča wódou (*ist wasserundurchlässig*).
- 5** Někotare kacki mógu w lešenju dosegnuš až do 110 km/h.
- 6** Kacki wobydluju wše kontinenty z wuweźim Antarktiki.
- 7** Kacki su bliske pší-wójzbne gusow a šwonow.
- 8** Kacki su cystučke a cely žeń se skubju, myju, tšešu a tak dalej!
- 9** Gaž spě, maju kacki cesto jadno woko wótwarzjone.
- 10** Wšykne kacki mógu se pódnuriš (*tauchen*). Młogim dajo to wjasele a mloge cynje to jano w tšachoše abo gaž pytajou carobu.

Znate „žiši“ maja

Laetitia Casta

- francojski model a grajačka
- jo se narožila 11. maja 1978
- jo grała na pšiklad w filmach „Asterix und Obelix gegen Caesar“, „Der Krieg der Knöpfe“ a „Arbitrage“
- jo dostała francojskej myše Swann d'or a Marianne

Christian Morgenstern

- nimski basnikař, spisovař a pšełožoř
- jo se narožil 6. maja 1871, jo wumrěl 1914
- jo wordował znaty dla swojeje humoristiskeje lyriki
- jo spisał mjazy drugim basnje „Der Lattenzaun“, „Der Walfisch“ a „Die Behörde“

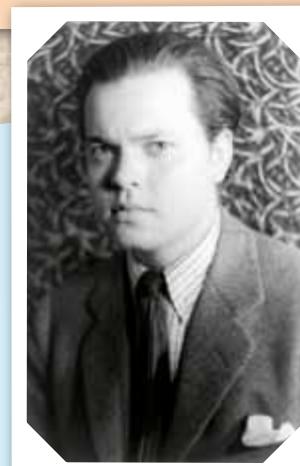
Wolf Graf von Baudissin

- nimski oficér, wójarski teoretikař a měrowy slěžař (*Friedensforscher*)
- jo se narožil 8. maja 1907, jo wumrěl 1993
- jo grał rozsužecu rolu psi natwarjenju Zwězkoweje armeje w młodej BRD
- jo měl wažne funkcije w NATO a jo byl założenjski direktor Instituta za měrowe slěženje (*Friedensforschung*) a wěstotneje politiki (*Sicherheitspolitik*) hamburgskeje uniwersity

Katarina II. (Katarina Wjelika)

- rusojska carowka nimskego póchada
- jo se narožila 2. maja 1729, jo wumrěla 1796
- jo była zastupnicza rozswětlonego absolutizma (*aufgeklärter Absolutismus*)
- jo spěchowała zasedlenje nimskich burow, rucnikarjow, pšekupcow a wuconych do Rusojskeje

Gabriela Sabatini

- négajšna argentinska tenisowa grajarka a pôsedevzešárka
- jo se narožila 16. mája 1970
- jo dobyla 27 jadnotliwych a 14 titlow w dwójce a sloboranu medalju pôsi olympiskich grašach 1988

David Beckham

- négajšny engelski balokopař
- jo se narožil 2. mája 1975
- jo pôšiel 2004 na lisčinu nejlépšych balokoparjow sveta, ako su tencas žywe byli
- wuznamjenjenja: sportař léta 2001 we Wjelikej Britaniskej, FIFA-balokopař sveta 2001, Officer of the British Empire

Max Grundig

- nimski pôsedevzešár (*Unternehmer*) a założovař znateje firmy Grundig AG
- jo se narožil 7. mája 1908, jo wumrěl 1989
- jo byl jaden z gospodařskich pionérów stareje BRD
- jo se mjazy drugim wuznamjeniň z Bayer-skim zaslúžbowym rôdom a Zwēz-kowej zaslúžbowej kšicu

Orson Welles

- US-americký grajár, režiser a autor
- jo se narožil 6. mája 1915, jo wumrěl 1985
- jo gráľ mjaxi drugim w filmach „Der dritte Mann“, „Die schwarze Rose“ a „Ein Unbekannter rechnet ab“
- jo dostał wjelye wuznamjenjenjow, na pôkľad šesť raz Oscar, Grammy a Grand Prix filmowego festiwalu w Cannes

Ferdinand von Richthofen

- nimski geograf, kartograf a slěžár
- jo se narožil 5. mája 1833, jo wumrěl 1905
- płaši ako stvôrišel moderneje geomorfologije
- jo pregówał zapšimejše žýzowa droga (*Seidenstraße*)
- wót 1860 do 1872 jo drogował pó Pôdpołnocnej Americe a Aziji
- jo intensiwnje wuslěžil geografiju chinskego kejžorstwa

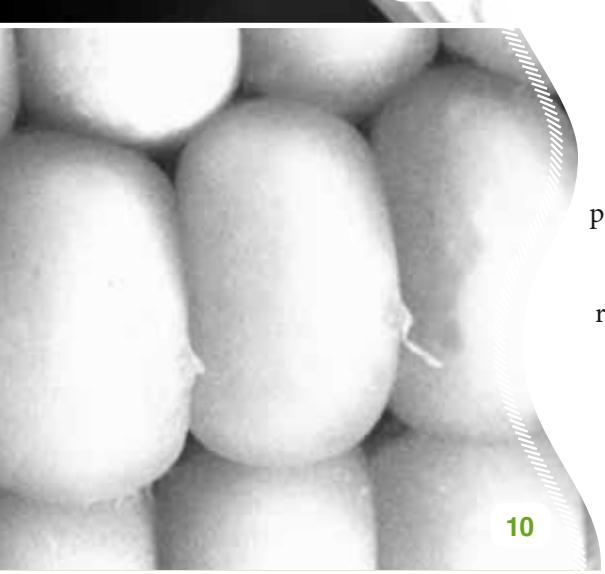

James Brown

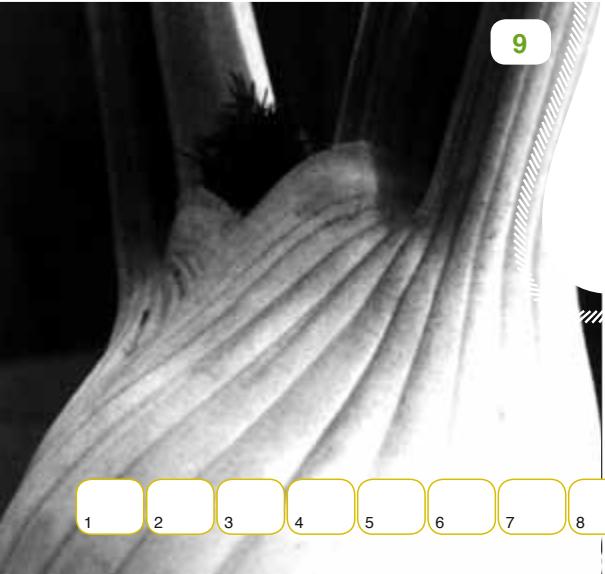
- US-americký muzikař, spivák, rejovař, muzikový producent a bandleader
- jo se narožil 3. mája 1933, jo wumrěl 2006
- jo byl wuznamny zastupník stila rhythm & blues a soul 1950tych a 1960tych lét
- jo měl wjeliki wliv na nastawanje stila funk
- jo wujšlo wušej 60 muzikowych albumow z joho spiwami
- za pôdane tonowe nosarje jo dostał 1 slobra-nu, 11 złošanych a 1 platinowu zukowu platu

1

10

9

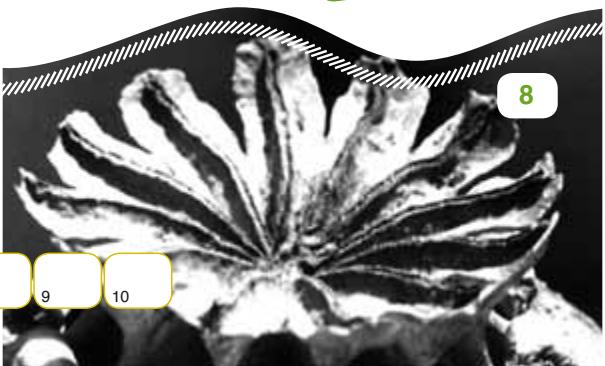

2

Fotowy kwis Fotoquiz

Žinsa se wobrośijomu pšedewšym na pšijašelete pširody mjazy wami. Wam njeby deјało šežko padnuš wobrazam wótpowědne serbske a nimske pomjenjenja pširědowaš. Pótom dostanjošo z pomocu pšislušajucych pismikow ako rozwězańske slovo mě bujne kwiſecego ɬucnego kwětka (w nimskej rěcy). Wón jo pšípolda grojnje k jězi a ma wjele witamina C.

☐	šerň pši pjeńkatej rozy	☐ E Mistel
☐ L Hafer	☐ Z Lampionblume	
☐	jemjelica	☐ dubjańka na dubowem ɬopjenje
☐ A Mohnkapsel	☐ W Gallapfel auf Eichenblatt	
☐	mlac	

8

3

za pšijašele pširody für Naturfreunde

Heute wenden wir uns vor allem an die Naturfreunde unter euch. Es sollte euch nicht schwerfallen, den Bildern die entsprechenden sorbischen und deutschen Bezeichnungen zuzuordnen. Dann erhaltet ihr mit Hilfe der zugehörigen Buchstaben als Lösungswort den Namen einer üppig blühenden Wiesenblume (in deutscher Sprache). Sie ist übrigens essbar und sehr Vitamin-C-haltig.

4

5

6

7

 kopšica N Maiskörner N Eibe O Löwenzahn H Fenchel ſis majsowe zernka wows makojca E Dorn am Rosenstock fyzalis

Baarle-Nassau a Baarle-Hertog –

nejkurioznnejšej měsće Evropy!

(1. žěl)

Słyšali sŕo južo raz wó Baarle? Baarle jo město w Nižozemskej a Belgiskej. Faktiski stej Baarle dwē měsće: *Baarle-Nassau* (w Nižozemskej) a *Baarle-Hertog* (w Belgiskej). Wótergi to jadno město lažy teke w tom drugem měsće, a nawopak. Jaden bok póstole mózo stoaś w *Baarle-Hertog*, a ten drugi južo zasej w *Baarle-Nassau* ... Komplicērowane? Jo, pšawje: Baarle jo snaź to nejkurioznjejše město Evropy!

Geografija a rěc

Baarle lažy w pódpołdnjowem želu Nižozemskej a w pódpołnocnem želu Belgiskeje. Ten nižozemski žel *Baarle-Nassau* słuša k nižozemskiej prowincy Pódpołnocny Brabant a belgiski žel *Baarle-Hertog* k prowincy Antwerpy w regionje Flandriska. A how te problemy južo

se zachopiju: belgiski žel *Baarle-Hertog* jo tak pomjenjona eksklawa Belgiskeje w Nižozemskiej. To groni, až lažy to belgiske město kaž belgiska kupa w Nižozemskej a jo wobdana z nižozemskim teritoriumom. Ako njeby to južo dosć bylo, laže někotare nižozemske domy a gumna zasej ako eksklawy w dogromady 22 belgiskich ekslawach! Wót togo pšízo teke ten kompličērowany pšeběg granice, za kótaryž stej wobej měsće znatej na celem swěše. Wobydlarjow wobeju městowu zwězują zgromadna rěc: ako w *Baarle-Nassau* tak teke w *Baarle-Hertog* (ako w celej Flandriskej) jo nižozemščina rěc wětšyny wobydlarjow. Nejbliše wjelike města su Breda a Tilburg w Nižozemskej a Antwerpy w Belgiskej. Belgiski *Baarle-Hertog* ma 2 760 wobydlarjow, a nižozemski *Baarle-Nassau* 6 850 wobydlarjow.

Kurzgeschichte:

Warum eigentlich ist der Grenzverlauf in Baarle so kompliziert?

Die Geschichte, wie es zum Grenzchaos in Baarle kam, ist mindestens genauso kompliziert wie der verwirrende Grenzverlauf selbst. Bereits im 12. Jahrhundert entstand durch eine Übereinkunft zwischen zwei Herzögen – Godfried II. von Breda und Heinrich I. von Brabant – der bis heute gültige Grenzverlauf. Der Vertrag zwischen beiden sah vor, dass Baarle nicht nur in zwei Teile geteilt wird, sondern auch nach Untertanen und deren Gehöften. So kam es, dass das eine Grundstück samt Haus und Bewohnern unter die Herrschaft des einen Herzogs kam, während das Nachbargrundstück wiederum unter der Herrschaft des anderen Herzogs blieb. So kamen die beiden Teile von Baarle auch zu ihren heutigen Namen: die Ländereien von Heinrich I. von Brabant hießen *Baarle-onder-den-Hertog* (= Baarle-unter-dem-Herzog, heute einfach *Baarle-Hertog*), und der zu Godfried II. von Breda gehörige Teil hieß *Baarle-onder-Breda* (heute *Baarle-Nassau*, da *Nassau* auf das niederländische Königshaus *Nas-*

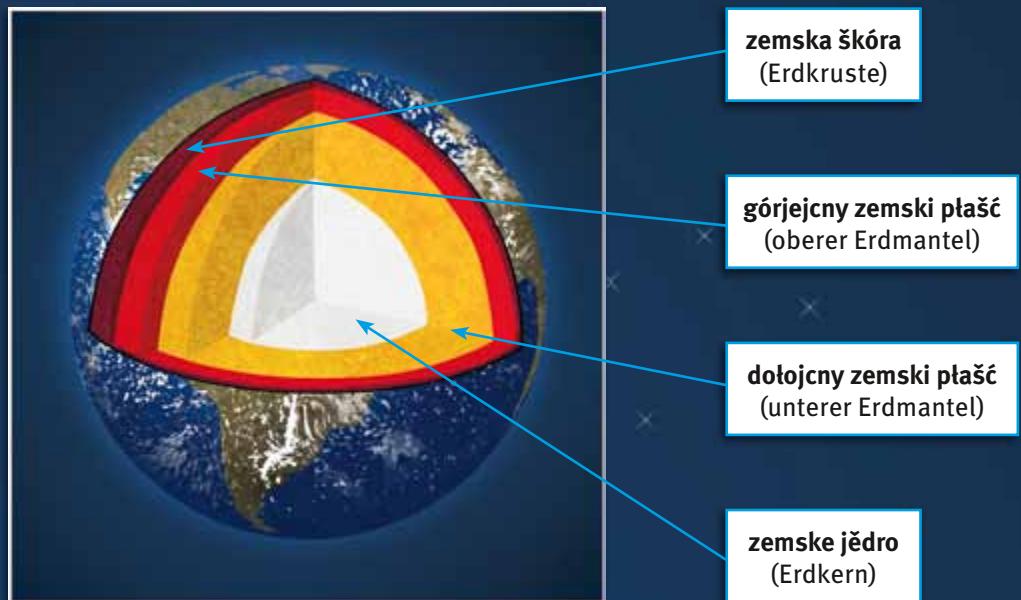
sau-Oranien verweist). Erst im 16. Jahrhundert fand eine erste staatliche Trennung beider Teile statt: *Baarle-Nassau* wurde Teil der Vereinigten Niederlande, während *Baarle-Hertog* an die Habsburger und damit zu Österreich kam. Im Jahre 1830 schließlich wurden die bis dahin zu Österreich gehörenden niederländischsprachigen Gebiete – also auch *Baarle-Hertog* – dem neu gegründeten Staat Belgien zugesprochen, während *Baarle-Nassau* bei den Niederlanden blieb. So wurde die bis heute gültige Teilung zwischen Belgien und den Niederlanden auf Grundlage eines Vertrages aus dem 12. Jahrhundert zementiert. Da es aber zwischen Belgien und den Niederlanden spätestens seit der Gründung der Wirtschaftsunion Benelux im Jahre 1958 keine aktive Grenze mehr gibt, konnten die Grundstücke in Baarle auch ohne Rücksicht auf den Grenzverlauf bebaut werden. So kommt es, dass heute die Staatsgrenze zwischen beiden Ländern auch schon mal mitten durch Häuser oder Betten verläuft.

Pšašani k zemi

Jo naša zemja napšawdu kulowata?

Kosmonawty w kosmosu wiže zemju ako wjelicku kulu. Ale zemja njejo idealnje kulowata. Naš planet jo dołojce a górijce, pśi poloma, tšochu płony. Pśi ekwatorje (linija wokoło zemje, kenž jo *jadnak* daloko wót polowu) jo zemja tšochu šyrša.

Z cogo jo zemja natwarjona?

Zemja se zestaja z někotarych warstwow rozdželných kamenjow a metalow. Žedne warstwy su twarde, druge pak su žydke abo šěgnjate kaž plastilina. Temperatura pšíběra wót pówjercha zemje do centruma.

Škórpinate natwař zemje:

zemská škóra:

kamjenjowa warstwa pód twójima nogoma;
do 35 km dłymoka

górnjejcný zemski płašć:

se zestaja z twardzieje (górnjece) a žydkeje (dolojce) warstwy; do 400 km dłymoki

dolojcny zemski płašć:

se zestaja z twardieje warstwy; do 2 900 km dłymoki

zemské jědro:

zwenkowne jědro jo žydke a nutšikowne jědro jo zasej
twarde; wót 2 900 do 6 371 km dłymokosći, temperatura
w samskem centrumje wunjaso 5 000 stopnjow Celsiusa

Gaž glědaš z kosmosa na
zemju, jo wóna módra. To jo
dla togo tak, dokulaž dwě
tšešinje zemskego pówjercha
pókšywa wóda.

SŁOWNICK

jadnač (Adv) – gleichmäßig; plony – abgeflacht; pówjerch – Oberfläche; rozdželny – unterschiedlicher; škórpinate natwař – Schalen-aufbau; šyršy – breiter; šěgnjaty – zähflüssig; warstwa – Schicht; zestajaś se – sich zusammensetzen; žydki – flüssig

Rebus~~1~~ ~~2~~ ~~3~~ ~~4~~ 5 = ž~~3~~ ~~4~~

3 = r

~~4~~

1 = j

~~4~~**Nimske kupy**

Pšešmarni wšykne kupy, kenž słušaju k Nimskej! Streiche alle Inseln durch, die zu Deutschland gehören!

Bahamas

Fehmarn

Bornholm

Mallorca

Hiddensee

Helgoland

Korsika

Rügen

Sylt

Sardinien

Kuba

Hawaii

Juist

Usedom

Teneriffa

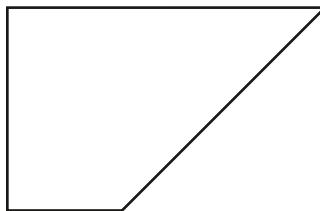
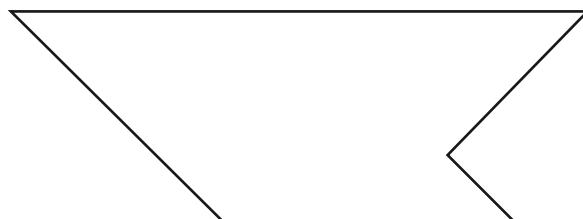
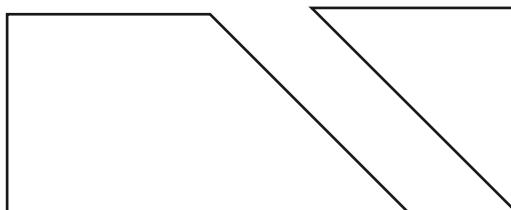
Rowna abo njerowna licba?

Zakruž wšykne njerowne licby! To su licby, kótarež njamóžoš pšezi z želiš.
 Kreise alle ungeraden Zahlen ein! Das sind die Zahlen, welche nicht durch 2 teilbar sind.

11	5	2	7	12	21	4	1	15	6	14	25
18	20	3	8	19	9	10	13	22	23	24	16

Styri pótajmne žéle ...

... dejso how pšawje zestajiš. Gaž je na transparentnu papjeru pšepawsujošo, móžošo je wustšigaś a zestajiš bžez togo, až znicyjošo toš ten Płomje-bok.
 ... sind hier richtig zusammenzusetzen. Wenn ihr sie auf Transparentpapier durchzeichnet, könnt ihr sie ausschneiden, ohne die Płomjeseite zu zerstören.

Tekst a wobraz: Heiner Meyer /
 z nimščiny: B. M.

Špagetijowa torta

Pšicynki:

- 1 biskwitowy spód (Biskuitboden)

za wukłażenje:

- pitšku konfitiry k pómazanju
- 500 g fryšnych słynicow

za krem:

- 500 g cystego jogurta (Naturjoghurt),
3,5 % tucnego (Fett)
- 3 paksíki waniliowego cukora
- 1 waniliowa tšuka (Schote)
- 1 bjachař biteje zmjatany (Schlagsahne)
- 1 paksík mlateje (gemahlen) želatiny

za dekoraciju (špagetije a juška):

- 2 bjacharja biteje zmjatany (špagetije a juška)
- 1 paksík kremowego pulbjerja
(paradizowy krem – waniliowy słod)
- 1 lžica dessertoweje juški (słynicowy słod)
- 1 lžica kokosowych tšugankow (Kokosraspeln)
abo běleje šokolady
- ewentuelnje tortowy póléwk
(Tortenguss)

Pšigótowanje:

1 Słynice myś a z kuchnineju papieru lažko wobetrés (abtrocknen). Někotare rědne słynice na bok scyniš. Tortowu wobrycku wokoło biskwitowego spódka scyniš. Spódk šáňko z konfitiru pómazaš a ze słynicami, do połojcowu rozdželonymi) póscyniš (belegen).

2 Den Joghurt mit dem Vanillezucker verrühren. Dann die Vanilleschote auskratzen und das Mark in den Joghurt untermischen. Alternativ geht auch Vanillejoghurt mit einem Spritzer Zitrone, es ist dann etwas süßer.

3 Zmjatanu napšosto biš, pótom želatinu pó wukazanju pšigótowaš. Dwě lžicy jogurta do góruceje želatiny daš a wšo změšaš (verrühren). Něnto želatinu slědk daš do zbytnego jogurta a wšo miksowaš. Bitu zmjatanu póměšaš (unterröhren) a masu na słynice lenuš (gießen). Pšisamem gótoru tortu do chłozeceje spižki stajiš, až jo masa kšuta.

4 Nun das Paradiescremepulver einige Minuten mit der flüssigen Sahne verrühren. Die steife Creme in einen Spritzbeutel mit kleiner Lochtüte füllen und sie dann kreuz und quer wie Spaghetti auf die Torte spritzen.

5 Něnto daš słynicowu jušku w klapach (Kleck) na špagetije a pósypaš z kokosowymi tšugankami abo běleju šokoladu. Na kóncu tortu z wuškownymi słynicami (ewentuelnje tortowy póléwk na nje daš) dekorërowaš a pšež noc do chłozeceje spižki daš.

Dajšo se zestozes!

Nan co wót
Frycka wěžeś: „Cogodla
twója mała soťša płaco?“
Frycko na to: „Dokulaž
som jej pomagať.“ „Ale
to ga jo derje. A pší com
sy jej pomagał?“, pšaša
se nan dalej. „Pši jě-
ženju jeje gumijbari-
kow.“

ROZWĘZANJE

b. 6, 7

Žo bydle naše zwřjetá?

kón – kónjeńc, pcołka – wul, kro-
wa – krowjeńc, pjas – psowa budka,
kócka – kórbik, bóšon – gnězdo,
papagaj – klétna, kšet – zemja,
njewjericka – bom

Žo rostu te płody a rostliny?

jabłku, griby, dubjańki, koko-
sowe wórjechy, marchwje, górkı,
kulki, peterzilija

Sad abo zelenina?

sad: slěwka, stynica, kšuška,
rjaschen, malina, wišnja
zelenina: tomata, cuchini, porej,
kšen, kulka, kał

b. 22, 23

1 wows – Hafer L / 2 mlac – Löwenzahn O /
3 jemjelica – Mistel E / 4 dubjańka na du-
bowem topjenje – Gallapfel auf Eichen-
blatt W / 5 šerń pší pjeńkatej rožy – Dorn
am Rosenstock E / 6 śis – Eibe N / 7 fyza-
lis – Lampionblume Z / 8 makoja – Mohn-
kapsel A / 9 kopścia – Fenchel H / 10 maj-
sowe zernka – Maiskrörner N

LOEWENZAHN

b. 28, 29

Rebus: Žeń mašerjow

Nimske kupy: Fehmarn, Hiddensee, Rügen,
Helgoland, Sylt, Juist, Usedom

Rowna abo njerowna licba?

11, 5, 7, 21, 1, 15, 25, 3, 19, 9, 13, 23

Styri pótajme žèle ...

Dwa muskej
šampjotej (stapfen) pšez
Saharu. Wónej nosytej ku-
pański zec a plěwadle (zwei
Schwimmflossen) a matej šnor-
chel a surjašku brylu w ruce.
Ako starcyjotej na Beduina, se jaden
pšaša: „Kak daloko jo hyšći k móru?“
Beduin se pšemyslujo a pótom wóte-
granja: „Někak 400 kilometrow.“ Na to
groni drugi muski: „No, to mózomej hyšći
dłuko ten rědny pšibrjog pózywaś
(genießen).“

Mały Emil
groni: „Dorosćone su
žiwne luže. Gaž zogolim
a pó bydlenju skokam, mje-
naju (schimpfen) mě. Gaž ceło
měrny w rožku sejžim, pšidu
z termometrom a měrje
(messen) temperaturu pla
mnjo.“

Wukniki deje
jadnu łuku nakresliš,
na kótarejz stoj krowa a
žerjo tšawu. Robert wótedajo
prozne łopjeno. Ceptař za kreslen-
je se žiwa: „Žo ga jo ta tšawa?“
„Krowa jo ju zežała (auffressen)“,
„Wótegranja gólc. „A žo ga jo ta
krowa?“, co ceptař wěžeś. „Ta
że njewostanjo tam, gaž jo
tšawa wša (alle).“

Muski zwóni pla
Meierojc familije, dokulaž
co jim prochsrěbak (Staub-
sauger) pšedaś. Kněni
mňo wopaki. Ale se pšašajšo
Lejnikoweje! Wót njeje se pše-
Musym groniš, až w slědnem
casu njejsom wěcej spokojom
z nim.“

Wudawař:

Domowina z. t. –

Rěčny centrum WITAJ

Póstowe naměsto / Postplatz 2

02625 Budyšyn / Bautzen

tel.: (0 35 91) 55 04 00

Redakcja: „Płomje“:

Bernd Melcher (zagronity redaktor)

tel.: (03 55) 48 57 64 49

e-mail: plomje@witaj.domowina.de

Nakladnistwo:

Ludowe nakladnistwo Domowina /
Domowina-Verlag GmbHSukelska droga /
Tuchmacherstr. 27

02625 Budyšyn / Bautzen

tel.: (0 35 91) 5 77-24 2

Wugótowanje:

Thomas Fiebiger

Béatrice Giebelhäuser

Šíšć:

Wagner Digitaldruck
und Medien GmbH Nossen

Wašnja wuchadanja a plašizna:

„Plomje“ wuchada

11 razow wob lěto

Plašizna lětnego abonenmenta:

6,60 €

Plašizna za jadnotliwe wudaše:

0,70 €

Skazanki / Rozšyrjenje:

Ludowe nakladnistwo Domowina /
Domowina-Verlag GmbH

Sukelska droga / Tuchmacherstr. 27

02625 Budyšyn / Bautzen

tel.: (0 35 91) 5 77-26 3

e-mail: vertrieb@domowina-verlag.de

ISSN 0136-2594

Vertriebskennzeichen:

2 B 10553 E

Domowina z. t. z Rěčnym centrum WITAJ spěchju se wót Založby za serbski lud, kótaraž dostawa
lětnej pódprěu z dankowych srédkow na zaklaze góspodařskich planow, wobzamknjonych wót
Nimskego zwézkowego sejma, Krajnego sejma Bramborskeje a Sakskego krajnego sejma.

Z luštom a lúbosću

— ZA TO SERBSKE —

Chto ja som

Mě se groni **Luise Vater**. Som 22 lét stara a bydlim w Luborazu / Lieberose. Som chójžila do Zakładneje šule Žylow / Sielow. Pótom som až do žasetego létnika na Dolnoserbskem gymnaziumje wuknuła. Pó dobrowóninem socialnem lěše (FSJ) w žylojskej Witaj-žíšowni „Mato Rizo“ som cyniła wukubłanje na gólnego žěla-šerja (*Forstwirt*). Pótom pak som se hynac rozsužiła a w chóšebuskiem OSZ (*Oberstu-fenzentrum*) zachopiła. Tam som něnto w drugem lěše wukubłanja na wótkublařku.

Ja a dolnoserbska rěc a kultura

Měním, až su serbska rěc a serbske nałogi jadnak ważne. W přednem létniku som písiała ako wótnabocnica (*Quereinsteigerin*) k Witaj-wucbje. Na Dolnoserbskem gymnaziumje som bilingualnu wucbu měla. Wuknjenje serbskeje rěcy jo mě lažko padnuło a jo mě pšecej wjasèle napórało. Wót zachopjeńka mójogo casa w OSZ chójžim na pśidatnu serbsku wucbu pla kněni Preussowej. Te rěcne znaša bužom raz na žèle trjebaš.

Rada som serbsku drastwu nosyła. Serbske nałogi pak njejsom aktiwnje woplěwała ako młodostna, dokulaž som se skeŕej na rěc koncentrēowała. Teke na DSG som se to jano woglédowała. Akle ako FSJ-nica som se intensiwnje z nałogami zaběrala, a teke z rěcu. Wjelgin wažnej stej serbska rěc a jeje pósřednjenje (*Vermittlung*) žíšam, aby wóna dalej žywa byla.

Co mam hyšći přeđk, co com na kuždy pad w tom žywjenju hyšći dojšpiš

W pśiducem lěše com nejpjerwjej swojo wukubłanje z nejlépsymi censurami wót zamknua a pótom w pówolaniu serbsku rěc nałożowaś. Wuſej tego com psespytowanje za rěcny certifikat złožyś (*ablegen*). Rada by zasej raz nosyła serbsku drastwu. Togodla mam přeđk ze šlodařku kontakt nawězaś, aby wóna za mnjo jadnu drastwu wušyla. Com se teke wěcej zaběraś ze serbskimi nałogami. Wjeliki projekt jo našo pšetwarjenje doma a zaśegnjenje do njoga.